

mişlerdir. (Pollock'un ölümünden önce otuz kırk bin liraya çıkan resimlerini satmaktan vazgeçip resmi de bıraktığını söylemesi gibi.)

Geçmişten alınan derslerle yeni tür sanatçı her türlü galeri çömezliği, boşuna lâf ebeliği, biçimsel soyutlama, ısmarlama ülkücülük ve estet züppeliğine karşıdır. Her iki dünya savaşından sonraki eziklik, hayal kırıklığı ve nihilizm bulutları dağılmaktadır. Sinema sanatının da yardımıyla tüm görüntü sanatları dünya şartlarını insan lehine değiştirmekte etkili bir görev alabileceklerini anlamışlardır. Bu tavır, Dadaistlerin 1916'larda başlattıkları yaygaradan çok başka bir ciddiyet taşımaktadır.

Gerçekte bu sanatçılar yeni bir çağın sorumlu yaratıcılarının öncüleridir. Heykeltıraşlar, ressamlar, sinemacılar ve mimarlar olarak işlerini akılcı bir biçimde toplum gerçeklerine ve psikolojisine oturturken duygusal olmaktan da korkmamaktadırlar. Bu açıdan gelişen ve spontane bir cesareti olan tavırlar dolaylı olarak, özentiye kaçmadan halk kitlelerinin sanat ifadesiyle birleşme, bir ülkü ve anlatım birliğine doğru yönelmektedir.

Bu tür halkçılık, yüzeysel ve populist abartmalardan çok sanatçının özde halkın bir parçası olması ve de daha geniş bir duyusun sözcüsü olmasını doğal olarak sağlama yolundadır.

Yeni kuşak sanatçı piyasa pırıltıları ve reklamların ötesini daha rahat görebilmektedir. Şişirilmiş şöhretler yepyeni ve evrensel bir dünya görüşü açısını bırakmadan eleştirilmektedir. Dadaistlerden Fransız Picabia'nın şımarıklığının nedenlerinin hazıryıycılığa dayandığını, Salvador Dali'nin son din şakşakçılığı devrinin hangi çevrelerden beslendiğini, Pop-art'ta sanat simsarlarının rolünü ve Fransız 'Yeni Dalga' sinemasının bugünkü olayların ciddiyetine göre oldukça dalga geçmek olduğunu açıkça görmektedir yeni kuşak.

Bu kuşak sanatçıların özdeki olumlu değişmelerinin biçime yansımaları ilk bakışta karşık gibi görünmekteyse de bugünkü top-

sanat yapıtının nesnelleşmesi

erden kiral

Topluşsal dünyaya bakış açısı, şekillendiriyor sanat yapıtını. Sanat topluşsal dünyada yaşar. İnsanların, maddenin, eylemlerin oluşturduğu bir ortamdır. İnsanların büyük çaptaki yaşamlarını canlandırır, dile getirir.

Şu sorulabilir: Sanat yapıtı topluşsal gelişim içinde nesnelleştiginde yaratıcısı (özne) ile olan sayısız ilişkileri nelerdir? Sanat yapıtı nesnelleşirken yaratıcı ile olan ilişkilerini yitirmiyor, bir parçası oluyor. Dialektik var ya!

Toplumun sanat yapıtını yerli yerine oturtması; sosyal, politik, kültürel bir olay olmasının birinci sürecidir.

Öznenin dışında yapıtın topluşsal işlevleri başlar başlamaz nesnelleşir. Toplumun gelişiminin sınırları içinde yaratıcılık kendini belirler. Sanat yapıtı topluşsal gelişimden, günü birlik düşüncelerden çıkıyor. Ya da topluşsal gelişimle, günlük düşüncelerle sayısız ilişkileri var.

Bilinçli yanlışlıklarla yüklü, çarpık, sömürücü yarı — yapıtların toplumla özleşmesi koşullandırılmaya ilişkindir. Kültür emperyalizmi geri kalmış ülkeleri biçimlendirir ve ortak malı olup çıkar. Emperyalist kültür daha önceki ortak kültürle çeliştiği oranda kendi kutbunda konum bulamayacaktır. Çünkü yakında icad edilen bu emperyalist kültür; topluşsal gelişim içinde var olan ulusal kültürle — ulusal olması nedeniyle evrenselliği de olan ilerici kültürdür bu — çatışmaya başlar. Kolayca özleşemez toplumla. Kültür emperyalizminin kovulması zor olmamalı!

lum değişmelerinin etkisi altında biçimlerin kalıplaşmasını beklemek abes ve çelişik olur. Bu değişen biçimlerde yatan güç, sosyal sorumluluğu olan bu spontane tavrın henüz olumlu bir arayış içinde olmasındadır. Elinde boş etiketlerle statükocu üslup arıyan eleştirmenlerin en şaşırıldığı ve zavallı kaldığı devirdir şimdi.

Bu açıdan bakınca Türkiye'de bulunan sanatçının kendisini bundan böyle çerçevesiz bir sanat akımı içinde birdenbire bulması zordur. Ama gerçek ve samimi bir öze varmadaki başarı birçok sanatçıyı kendiliğinden bir araya getirecektir. Çünkü Türkiye dünyanın birçok ülkeleri gibi bugün, biçimsel beraberlikler devrini kapamıştır. Sosyal - politik yaşam da bunu şiddetle doğrulamaktadır. Özde insancıl ve devrimci çalışmalar çağın gereği olarak doğal bazı birleşmeler yaratacaktır, bu, kaçınılmaz bir gelişmedir.

Böyle bir gelişme birçok sanat akrobatı için ne yazık ki oldukça şaşırtıcı olabilir çünkü biçimsel tutanakları yakalamak artık çok zordur. Böyle bir devirde halktan en geri bırakılmış bir insanın, "Bu resim neyi anlatıyor, benimle bir ilgisi var mı?" sorusunu sanatçı, anlatımı ve öğretisini bir arada biçimlendirerek cevaplandırmak zorundadır.

Böyle bir anlatımcılığı gerektiren ustalık kolay elde edilememekle beraber bu yolda fırsatçılığa kaçmadan sağlam ve namuslu yürüyen sanatçılarda bu ustalık belirmeye başlamıştır kanısındayım..